

Lex et ordo

JANDARMERIA *constituie mijlocul cel mai eficient pentru menținerea liniștii într-un stat*
Napoleon Bonaparte

Forță militară specializată a statului de drept, sigură și stabilă, ubicuă și echidistantă, credibilă și operativă, Jandarmeria Română reprezintă o importantă structură a arhitecturii de securitate. Aflată în plin proces de reformă și de compatibilizare euro-atlantică, mai ales de când a fost primită cu drepturi depline în F.I.E.P. și-n urma prestației deosebite din Kosovo, unde acționează sub egida O.N.U., Jandarmeria Română reprezintă un blazon de mândrie națională, un garant al ordinii și siguranței cetățeanului, un manager autorizat al menținerii sau restabilirii climatului de legalitate și ordine pe teritoriul național, precum și un furnizor de „peace keeping” în zone de efervescentă etnico-religioasă, potrivit legii și la solicitarea forumurilor internaționale.

Personalul Jandarmeriei Române a fost, este și va fi în permanență la înălțimea investiției de încredere a contribuabilului român, prefăcând în fapte așteptările cetățenilor onești, continuând să fie făurar de demnitate și profesionalism sub deviza „lex et ordo” care înobilează însemnul heraldic al Jandarmeriei.

În prezentul articol vom încerca să arătăm de ce Jandarmeria Română și-a ales această deviză. Cum orice demers științific începe cu delimitarea conceptuală, vom demara această acțiune prezentând însemnătatea și puternica legătură existentă între cele două noțiuni „lege și ordine” prin prisma istoricului și misiunilor Jandarmeriei Române.

ORDINEA

În natură, totul se desfășoară după niște legi obiective atât de bine concepute și respectate încât nici măcar omul nu a reușit, în ciuda eforturilor de milenii, să le egalizeze măcar. Totodată, de-a lungul dezvoltării sale ca element social, pentru a supraviețui, omul a încercat să găsească reguli proprii care să-i asigure rolul de stăpân al naturii și promotor al cunoașterii. De aceea, societățile umane au cunoscut perioade de înflorire, îndeosebi acolo unde conducători iscusiți au impus populațiilor reguli stricte de conduită, valabile pentru toți membrii colectivităților și măsuri restrictive și represive

Cuvântul „ordine” vine din limba latină „ordo, inis” și evocă ideea de dispoziție sau de succesiune regulată cu caracter spațial, temporal, logic, moral, estetic, iar în asociere cu alți termeni a dobândit și o semnificație juridică, vorbindu-se despre noțiuni ca: ordine constituțională, ordine de drept, ordine publică.

Romanii spuneau: „ordo est anima rerum”, adică „ordinea este sufletul tuturor lucrurilor”. Putem vorbi despre ordine acolo unde sunt grupate mai multe persoane, lucruri sau evenimente. „Ordinea publică este starea de legalitate, de echilibru și de pace socială prin care se asigură liniștea publică, siguranța persoanei, a colectivităților și bunurilor, sănătatea și morala publică a cărei menținere, potrivit principiilor și normelor statornicite prin Constituție, se realizează prin măsuri de constrângere specifice forțelor de ordine și siguranță publică.”¹

Concluzionând, putem afirma că *ordinea publică* reprezintă starea de legalitate, de echilibru și de pace, corespunzătoare unui nivel socialmente acceptabil de respectare a normelor legale și de comportament civic, care permite exercitarea drepturilor și libertăților constituționale, precum și funcționarea structurilor specifice statului de drept și se caracterizează prin credibilitatea instituțiilor, sănătatea și morala publică, starea de normalitate în organizarea și desfășurarea vieții politice, sociale și economice, în concordanță cu normele juridice, etice, morale, religioase și de altă natură, general acceptate de societate.

Sistemul național desemnat pentru asigurarea ordinii publice este format din ansamblul constituit din legislație, autoritățile și organele administrației publice, instituțiile, forțele și resursele create și pregătite special, care acționează pentru garantarea drepturilor și libertăților cetățenilor, protecția proprietății publice și private, funcționarea normală a statului de drept. Forțele de ordine publică reprezintă autoritatea statului investită prin lege cu atribuții și competențe în materie de ordine și siguranță publică, cărora li se conferă sarcini în exercitarea dreptului de poliție a statului.

Din categoria forțelor de ordine publică, forțele principale de ordine publică reprezintă componenta de bază a forțelor destinate asigurării ordinii și siguranței publice. Acestea asigură caracterul unitar al activității statului de drept pentru garantarea respectării drepturilor și libertăților cetățenilor, cât și funcționarea în stare de normalitate a celorlalte componente ale sistemului securității naționale. Din categoria forțelor principale de ordine și siguranță publică fac parte: jandarmeria și poliția.

Declarația Universală a Drepturilor Omului enunță, în preambul, principiul potrivit căruia „orice persoană are dreptul să se bucure de primatul, în plan social și internațional, al unei ordini de natură să asigure exercițiul deplin al drepturilor și libertăților enunțate în această Declarație”.

Este de la sine înțeles faptul că drepturile omului nu se pot exercita în absența ordinii sociale și că de eficiența forțelor de ordine și siguranță publică depinde existența unui nivel tolerabil al delincvenței și intensitatea redusă a tensiunilor și tulburărilor sociale.

Durabilitatea societății este determinată de consensul moral existent, „dezordinea civilă” ivindu-se atunci când acesta este perturbat. Obligațiile legale ale statului de a proteja drepturile omului și efectele concrete produse pe această linie în societate sunt verificate sau negate de existența sau inexistența încălcării acestor obligații. Încălcarea unora dintre acestea este argumentată de dependența față de resursele materiale, deși politica economico-socială dusă de orice guvern este aceea de realizare progresivă a acestor drepturi.

Astfel, în cazul unor grave prejudicii aduse ordinii publice (insurecții, acte teroriste), membrii forțelor de ordine și siguranță publică și ai altor instituții însărcinate cu apărarea securității publice sunt expuși unor mari pericole, iar competențele lor profesionale sunt puse la grea încercare. Printre altele, acesta este motivul pentru care aceste forțe se consideră aproape invariabil îndreptățite să acționeze într-o manieră care contravine normelor etice și juridice, pe care, în situații mai puțin derutante, le-ar respecta, fără îndoială. Or, astfel, ele riscă să prejudicieze principiile

---

¹ Jandarmeria Română și ordinea publică, Editura M..I., 2001

democratice și juridice pe care se bazează legitimitatea statului pe care îl apără și propria lor legitimitate.

LEGEA

Pentru explicarea acestui termen vom pleca de la principiul constituțional potrivit căruia „nimeni nu este mai presus de lege”², ceea ce implică existența unor forțe de ordine și siguranță publică constituite în baza unor legi de organizare în care sunt prevăzute atribuțiile acestora cu respectarea principiului potrivit căruia întregul personalul implicat în activitatea de asigurare a ordinii publice trebuie să se supună aceluiași proceduri și sancțiuni juridice aplicabile oricărui cetățean al respectivului stat, fără nici o excepție.

Într-o Europă în care frontierele dispar, este inevitabil a reconsidera forțele de ordine și puterile lor într-o perspectivă internațională. Într-o societate democratică puterile acordate de stat forțelor de ordine sunt limitate în conformitate cu ce este acceptabil din punctul de vedere al drepturilor și libertăților fundamentale ale individului precum și cu cele enunțate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Relația între populație și forțele de ordine este un element cheie într-o democrație. În acest tip de societate forțele de ordine răspund nu doar în fața Statului ci în primul rând în fața societății, iar eficacitatea lor depinde într-o mare măsură de sprijinul acesteia din urmă. Din această perspectivă, funcția socială și misiunea de serviciu public a forțelor de ordine sunt importante pentru misiunea lor represivă. Acest fapt implică asigurarea unui echilibru adecvat între aceste interese, ceea ce impune existența unei etici internaționale a forțelor de ordine, motiv pentru care în continuare vom analiza o serie de prevederi din **Codul etic european al poliției**, care a constituit bază de lucru pentru elaborarea normelor cuprinse în Codul de etică și deontologie al polițistului³

Astfel, potrivit pct. II din *Recomandarea Comitetului de Miniștri al statelor membre asupra Codului etic european al poliției*⁴:

➤ poliția este un organ public care trebuie să fie stabilit prin lege (art.2)

➤ acțiunile poliției trebuie întotdeauna să fie desfășurate în conformitate cu dreptul intern și normele internaționale acceptate de statele membre (art.3)

➤ Articolul 2 dispune ca **organele de poliție trebuie organizate de către lege**. Aceasta înseamnă că forțele de ordine, inclusiv jandarmeria, trebuie să fie organizate pe baza Constituției și a legislației ordinare. În acest sens prezentăm o scurtă incursiune în istoria jandarmeriei de-a lungul timpului și până în prezent:

• **3 aprilie 1850** - Domnitorul Grigore Alexandru Ghica semnează actul de naștere a Jandarmeriei: **Legiuirea pentru Reforma Corpului Slujitorilor în Jandarmi**;

• **23 iunie 1865** - se înființează Jandarmeria de Oraș pe baza **Regulamentului pentru serviciului de oraș**, în care se prevedea că jandarmii fac parte integrantă din armată, aflându-se în subordinea directă a Ministerului de Război, sub autoritatea Ministerului de Interne și

² art.16 alin.2 din Constituția României republicată

³ H.G. nr. 991 din 25 august 2005 pentru aprobarea Codului de etică și deontologie al polițistului

⁴ **Poliție** în sensul Recomandării Rec.(2001) a Comitetului de Miniștri al statelor membre asupra Codului etic european al poliției (adoptat de Comitetul de miniștri la 19 sept. 2001 în timpul celei de-a 765-a reuniune a Delegațiilor de Miniștri) *reprezintă orice tip de organizație de poliție, centralizată sau stabilită la nivel local, organizată pe structură civilă sau militară (vezi Jandarmeria), purtând numele de serviciu sau de forțe, responsabile în fața puterii centrale, a puterilor regionale sau chiar în fața publicului larg.*

sub ordinele prefectilor de politie, în ceea ce privește serviciul polițienesc. Una din principalele misiuni ale Jandarmeriei de Oraș o constituia apărarea individului, având obligația de a acorda ajutor oricărei persoane care solicită intervenția.

• *1 septembrie 1893* - pe timpul Domniei lui Carol I, apare **Legea asupra Jandarmeriei Rurale**, care stabilea principiile de organizare ale jandarmeriei, structura și atribuțiile mai importante. Aceasta era acreditată cu asigurarea securității și ordinii publice, în special în mediul rural, acolo unde trăia și muncea peste 75% din populația țării.

• *23 martie 1929* - este promulgată **Legea pentru organizarea Jandarmeriei Rurale**, unde, Jandarmeria este definită drept „un corp organizat militărește, instruit pentru a veghea în comunele rurale la siguranța de stat, la menținerea ordinii publice, precum și la aplicarea (executarea) legilor și regulamentelor”. Direcțiile principale de acțiune erau: asigurarea ordinii și siguranței publice, misiuni de poliție militară a frontului, precum și desfășurarea de operațiuni de mobilizare.

• În organizarea Jandarmeriei au avut loc modificări importante și în *anii 1940-1943*, dictate de situațiile de moment legate de cel de-al doilea război mondial. Odată cu mobilizarea în iunie 1940 a întregii armate, o parte din unitățile și subunitățile de jandarmi au fost trecute în subordinea marilor unități strategice și tactice, atât pentru asigurarea ordinii, siguranței publice și disciplinei, cât și pentru vegherea la buna desfășurare a operațiunilor de evacuare a cetățenilor și bunurilor din zonele cedate. Formațiunile de jandarmi din zonele cedate au trecut în subordinea Armatei I.

• În *1949* - Guvernul a dispus desființarea Jandarmeriei, ca instituție desuetă, burgheză, antipopulară și înlocuirea (parțială) a prerogativelor acesteia cu ale unei forțe militare nou create, care a purtat mai multe denumiri printre care și aceea de Comandamentul Trupelor de Pază și Ordine.

• La data de *5 iulie 1990* prin Hotărârea de Guvern nr. 0749 Comandamentul Trupelor de Pază și Ordine s-a transformat în Comandamentul Trupelor de Jandarmi.

• *5 iunie 1998* - a fost adoptată Legea nr. 116 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, lege ce consfințește locul și rolul Jandarmeriei în societatea românească, în cadrul Sistemului Național de Apărare și în cel al Ordinii Publice.

• *29 noiembrie 2004* - adoptarea Legii nr. 550 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, a marcat un moment decisiv în procesul remodelării jandarmeriei, armă aflată necondiționat în slujba LEGII și a cetățeanului, iar pe un plan mai larg, s-a realizat un pas important pe calea afirmării principiilor statului de drept în România, în lumina integrării europene ce va avea loc la 1 ianuarie 2007.

Legea Jandarmeriei, așa cum a fost promulgată, vine să certifice, în spiritul principiilor democratice, că în România se aplică pluralismul polițiilor, specific modelului latin de organizare și funcționare a forțelor de ordine publică. Astfel, actul normativ în discuție face o delimitare clară între misiunile Poliției și atribuțiile Jandarmeriei, în raport cu natura amenințărilor la adresa ordinii publice.

Atribuțiile Jandarmeriei Române vizează *apărarea ordinii și liniștii publice, a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, a proprietății publice și private, prevenirea și descoperirea infracțiunilor și a altor încălcări ale legilor în vigoare, precum și protecția instituțiilor fundamentale ale statului și combaterea actelor de terorism*, potrivit art.1 din Legea de organizare și funcționare a Jandarmeriei Române. Transpunerea în practică a acestor atribuții se face pe patru direcții de acțiune, și anume:

a) **asigurarea și restabilirea ordinii publice la nivel național** prin îndeplinirea următoarelor misiuni specifice:

• *asigurarea ordinii publice la întruniri și manifestații (mitinguri, marșuri, demonstrații, procesiuni, acțiuni de pichetare, promoționale, comerciale, activități cultural-artistice, sportive, religioase, comemorative) și pe timpul vizitelor oficiale ale demnitarilor români și străini;*

• *participarea la misiuni în sprijinul poliției, la solicitare sau pe baza planurilor de cooperare, prin executarea de acțiuni în comun în zone și locuri cu potențial criminogen ridicat;*

• *desfășurarea de activități specifice pentru obținerea datelor de interes din domeniul ordinii publice pe timpul adunărilor și manifestațiilor publice, manifestărilor culturale și sportive, în scopul prevenirii producerii unor acte ce pot constitui potențiale pericole sau amenințări la adresa unor obiective, a persoanelor, ordinii și siguranței publice;*

• *asigurarea măsurilor de ordine publică și participarea în comun cu alte structuri abilitate la misiuni de salvare-evacuare a persoanelor și bunurilor afectate de incendii, catastrofe, explozii, calamități, epidemii etc.;*

• *intervenția și restabilirea ordinii publice la nivel național pe timpul desfășurării manifestațiilor publice, sportive sau a altor activități cu participarea unui public numeros;*

• *executarea de misiuni în sprijinul unor instituții ale statului pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor ce pun în pericol siguranța statului;*

b) participarea, la menținerea ordinii și siguranței publice, în stațiunile montane și de pe litoral, în Delta Dunării sau în alte zone de interes operativ;

c) asigurarea pazei și protecției unor obiective de importanță deosebită pentru activitatea statului și strategice date în competență, precum și protecția transporturilor de valori importante și speciale, prin îndeplinirea următoarelor misiuni specifice:

• asigură, în condițiile legii, paza sau protecția și apărarea obiectivelor, a bunurilor și valorilor de importanță deosebită, stabilite prin hotărâre a Guvernului, precum și a obiectivelor aparținând Ministerului Administrației și Internelor, stabilite prin ordin al ministrului administrației și internelor;

• asigură, în condițiile legii, paza sau protecția transportului unor valori importante, precum și a transportului armelor, munițiilor, materialelor explozive, stupefiantelor, substanțelor toxice sau radioactive ori al altor materii sau substanțe periculoase, definite astfel prin lege;

• asigură paza și ordinea publică la instanțele de judecată;

- execută misiuni de intervenție antiteroristă la obiectivele aflate în responsabilitatea jandarmeriei sau pentru capturarea și neutralizarea persoanelor care folosesc arme de foc ori alte mijloace care pot pune în pericol siguranța persoanelor, bunurilor, valorilor și transporturilor speciale;

d) participarea la misiuni în afara teritoriului statului român, la activități de instruire, la constituirea forțelor internaționale destinate îndeplinirii unor misiuni în cadrul acțiunilor de prevenire a conflictelor și gestionării situațiilor de criză, de întărire - consiliere, asistență, formare, control - a forțelor de ordine locale sau de substituție a acestora în toate domeniile lor de activitate.

➤ În ceea ce privește prevederile art.3 din **Recomandarea Comitetului de Miniștri al statelor membre asupra Codului etic european al poliției** potrivit căruia „acțiunile poliției trebuie întotdeauna să fie desfășurate în conformitate cu dreptul intern și normele internaționale acceptate de statele membre” acestea își găsesc corespondent în normele ce guvernează întreaga activitate a Jandarmeriei Române, și care vin să *protejeze și să respecte libertățile și drepturile fundamentale ale individului așa cum sunt consacrate, în special, prin Convenția Europeană a drepturilor omului.*

Potrivit **Declarației Universale a Drepturilor Omului** singurele limite care pot fi impuse drepturilor omului și care nu beneficiază de protecție absolută sunt cele pe care le prevede legea și printre care figurează derogări aplicabile, în mod legal, în condiții de urgență națională. Acest principiu, este enunțat în termeni foarte clari: „în exercitarea drepturilor și a libertăților sale, persoana umană nu este supusă decât acelor limitări prevăzute de lege, exclusiv în vederea asigurării recunoașterii drepturilor și libertăților celuilalt și a satisfacerii justelor exigențe ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, într-o societate democratică”.

Stipulând faptul că drepturile și libertățile avute în vedere nu sunt supuse decât limitărilor prevăzute de lege, Declarația Universală impune personalului jandarmeriei respectarea, pe timpul îndeplinirii atribuțiilor, a unei reguli fundamentale: aceea de a nu-si depăși atribuțiile fixate prin lege, fapt ce demonstrează existența unei strânse legături între îndeplinirea misiunilor și maniera exercitării acestora. Este accentuată, prin urmare, relația care există între eficiența și comportamentul jandarmilor, fără a se putea opune argumentul conform căruia respectarea regulilor deontologice ar avea ca efect diminuarea eficienței acțiunilor jandarmeriei.

De asemenea, potrivit **Strategiei M.A.I. de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității**

stradale⁵ pe timpul îndeplinirii misiunilor specifice personalul jandarmeriei trebuie să respecte următoarele principii:

- *Principiul legalității* - ce impune ca acțiunea forțelor de ordine și siguranță publică se desfășoare în spiritul și cu respectarea legilor, iar cetățenii - în exercitarea drepturilor și libertăților constituționale - nu sunt supuși decât îngrădirilor stabilite prin lege și cerințelor firești ale moralei;

- *Principiul prevenirii acțiunilor de tulburare a ordinii publice* - principiu ce reflectă capacitatea organismelor de conducere și a forțelor de ordine de a lua la timp măsurile necesare pentru evitarea producerii oricăror acte sau fapte prin care se aduce atingere ordinii publice, pentru evitarea amplificării acestora și degenerării lor în acțiuni violente sau care afectează grav ordinea publică;

- *Principiul nediscriminării* - impune forțelor de ordine și siguranță publică adoptarea unui comportament corect, imparțial și nediscriminatoriu, fără deosebire de rasă, sex, religie, naționalitate, apartenență politică, avere sau origine socială, față de toți cetățenii;

- *Principiul evitării surprinderii* - presupune obligația factorilor de decizie din domeniul ordinii și siguranței publice de a atenționa și de a soma cu privire la folosirea mijloacelor din dotare, îndeosebi a armelor de foc, și, după caz, acordarea timpului necesar pentru încetarea acțiunilor și/sau părăsirea zonei de către cei implicați;

- *Principiul suficienței, gradualității și proporționalității* - presupune folosirea forței proporțional cu tipul și gradul de tulburare a ordinii publice, numai atât cât este strict necesar și pe o perioadă limitată, suficientă pentru atingerea obiectivului propus. Procedeele și mijloacele de acțiune care implică măsuri de constrângere vor fi utilizate în mod progresiv și numai dacă este absolut necesar.

- *Principiul inviolabilității persoanei* - stabilește că orice persoană are dreptul de a i se respecta viața, integritatea fizică și morală, precum și atributele inseparabile personalității sale. Acest principiu include interzicerea torturii sau a relelor tratamente precum și dreptul persoanei la un proces echitabil, public și corect, în fața unei instanțe competente, independente și imparțiale, conform legii.

Având în vedere evoluția generală a societății românești și dinamica situației operative, caracterizată prin perpetuarea faptelor infracționale care pun în pericol viața și integritatea persoanei, avutul public și privat, drepturile și interesele legitime ale cetățenilor, putem afirma fără ezitare, că Jandarmeria Română este o forță care își desfășoară activitatea în spiritul și litera LEGII pentru asigurarea ORDINII, respectiv pentru prevenirea și combaterea fenomenului infracțional, prin prezervarea prioritară a ordinii și siguranței publice stradale.

Adrian Lorincz

---

⁵ H.G. nr.196 din 17 martie 2005 privind aprobarea Strategiei Ministerului Administrației și Internelor de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale